

Савченко В.Ю.,
здобувачка 1 курсу, другого (магістерського)
рівня вищої освіти, групи МгОПз-1-25,
факультету «Облік і фінансів»
Науковий керівник – **Саванчук Т.М.,**
канд. екон. наук, доцентка
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИТРАТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ПРИБУТКОВОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

У сучасних умовах розвитку аграрного сектору економіки підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від рівня витрат та здатності підприємств забезпечувати їх раціональне використання. Особливо це стосується галузі рослинництва, яка характеризується високою залежністю від природно-кліматичних умов, сезонністю виробничих процесів, тривалим циклом виробництва та значною часткою матеріальних ресурсів у структурі витрат [1]. Усі ці особливості ускладнюють формування стабільних фінансових результатів і зумовлюють необхідність посилення ролі економічного аналізу витрат у системі управління підприємством [2].

Прибутковість продукції рослинництва формується під впливом двох основних факторів – обсягу витрат на виробництво та рівня цін реалізації продукції [3]. Навіть незначні зміни у структурі або рівні витрат можуть суттєво впливати на кінцевий фінансовий результат. Саме тому оцінка витрат не може обмежуватися лише їх фіксацією в обліку, а потребує системного економічного аналізу, який дозволяє виявляти закономірності їх формування та вплив на прибутковість діяльності підприємства [1].

Економічний аналіз витрат забезпечує можливість комплексного дослідження витрат виробництва за їх складом, структурою та динамікою. Це дає змогу визначити питому вагу окремих елементів у загальній собівартості продукції та простежити тенденції їх зміни у часі [1]. Такий підхід формує інформаційну базу для оцінки ефективності використання ресурсів та виявлення напрямів їх оптимізації. У практичному аспекті це дозволяє перейти від простого обліку витрат до їх активного управління [2].

У структурі витрат виробництва продукції рослинництва найбільшу частку займають матеріальні витрати, до яких належать насіння, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, паливно-мастильні матеріали та інші виробничі ресурси. Саме вони формують основний вплив на собівартість продукції, а отже, і на її прибутковість [3]. Тому важливим є не лише їх облік, а й систематичний аналіз ефективності використання з метою виявлення резервів економії без погіршення якості виробничого процесу.

Суттєве значення має також аналіз витрат у розрізі окремих сільськогосподарських культур. Оскільки різні культури мають різний рівень витрат і доходів, їх порівняльна оцінка дозволяє визначити найбільш економічно вигідні напрями виробництва. На основі такого аналізу формується структура посівних площ, що безпосередньо впливає на ефективність використання земельних ресурсів та загальний рівень рентабельності підприємства.

Окремим напрямом дослідження є аналіз відхилень фактичних витрат від планових або нормативних показників. Такий підхід дозволяє оцінити якість планування витрат, виявити причини перевитрат або економії ресурсів та визначити внутрішні резерви підвищення ефективності виробництва [1]. У результаті формується основа для вдосконалення системи контролю витрат та підвищення обґрунтованості управлінських рішень.

Крім цього, важливою складовою економічного аналізу має бути оцінка рентабельності виробництва в розрізі окремих культур та технологічних процесів. Це дозволить виявити найбільш прибуткові напрями діяльності та забезпечити більш ефективний розподіл ресурсів підприємства, що у поєднанні з аналізом витрат сформує цілісну систему оцінки ефективності виробництва [3].

Додатково слід відзначити роль планування та бюджетування витрат у системі управління підприємством. Чітке планування витрат за етапами виробничого процесу дозволить забезпечити їх контрольованість, підвищити точність прогнозування фінансових результатів та зменшити ризики неефективного використання ресурсів. У цьому контексті економічний аналіз виступає інструментом зворотного зв'язку між плануванням і фактичними результатами діяльності.

Важливе значення у сучасних умовах, має також впровадження цифрових технологій в систему обліку та аналізу витрат. Автоматизація дозволяє підвищити оперативність отримання інформації, забезпечити її точність та розширити можливості багатофакторного аналізу, що забезпечить швидке реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі [4].

Отже, економічний аналіз витрат є ключовим інструментом оцінки прибутковості продукції рослинництва. Його застосування дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів і сформуванню основу для управлінських рішень, спрямованих на підвищення фінансової стійкості підприємств.

Список використаних джерел

1. Демчук О.М. Особливості формування собівартості продукції рослинництва в системі управлінського обліку. *ЕКОНОМІКА ТА*

СУСПІЛЬСТВО. 2023. Вип. 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-85>.

2. Вараксіна О.В., Яблунівський С.В. Управління виробничим потенціалом – важливий інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємства. *ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО*. 2021. Вип. 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-47>.

3. Музиченко А.О. Методичні підходи до аналізу прибутку та рентабельності підприємств агробізнесу. *ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО*. 2026. Вип. 83. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-146>.

4. Халатур С.М., Клименко С.С. Імплементация цифрових технологій у процесі антикризового управління сільськогосподарських підприємств *АГРОСВІТ*. 2025. № 8. С. 69-77. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.8.69>.

Сирцева С.В.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасних умовах розвитку економіки результативність діяльності суб'єкта господарювання значною мірою визначається ефективністю системи управління та якістю інформаційного забезпечення управлінських рішень. В умовах посилення конкуренції, нестабільності ринкового середовища та зростання вимог до фінансової прозорості підприємств особливого значення набуває використання сучасних аналітичних інструментів для оцінки результатів діяльності суб'єкта господарювання. Саме економічний аналіз забезпечує формування інформаційної бази для оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства, визначення фінансового стану та виявлення резервів підвищення результативності діяльності.

Оцінка результативності діяльності суб'єкта господарювання ґрунтується на системі взаємопов'язаних показників, які характеризують рівень прибутковості, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та ефективності використання активів підприємства. Інформаційною основою проведення аналітичних процедур виступають дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які забезпечують